

NÄR MORMOR GICK I SKOLAN

Dagens skola är långt ifrån hur skolan var i början av 1900-talet. Edith Sundholm (gift Östman), Järkvissle, född 1920 hade inte bara en lång väg att gå till skolan, hon hade även en lärare som gärna höll med de besuttna i byn. Dotterdottern Katarina Olsson har intervjuat sin mormor och här är hennes berättelse.

Skolvägen

Familjen Sundholm bodde i ett litet torp på södra sidan (egentligen västra sidan) av Indalsälven i Järkvissle och det var lång väg att gå till skolan. Skoldagen började klockan nio så Edith och syskonen fick gå redan halv åtta på morgonen. Deras mor, Hilda, rodde barnen över älven vid Henningören både morgon och

Familjen Sundholm sommaren 1932 i Västanå, några år före flyttningen till Järkvissle. Från vänster: Edith, pappa Robert, Anna, Ivar, Ingrid, mamma Hilda och Nancy. Foto: okänd.

kväll. Barnen gick sedan uppför sluttningarna och genade över Mon (här kom Edith som vuxen att senare bosätta sig permanent). På vintern gick barnen på isen över älven. Föräldrarna gick först och trampade upp ett spår, som de vattnade så att det frös till en ordentlig isväg. De stakade sedan ut spåret med granrisruskor så att barnen skulle se var vägen fanns. Vår och höst fick man vara extra försiktig med svaga isar. Roddturerna kunde bli riktigt farofyllda ibland.

Hästbena och skamvrån

När systrarna Sundholm kom till skolan blev de ofta retade för att snön satt fast i deras benvärmare.

– Nu kommer dom med hästbena, kunde de andra barnen säga. För det var inga fina kläder man hade då. Utan flickorna hade kjol, strumpbyxor och extra benvärmare. De svarta skorna var hemmagjorda med filtsulor av vadmalstyg från kasserade kläder.

När barnen hade så lång väg att gå hände det ofta att de kom för sent till skolan. Då fick de stå i skamvrån med armarna utsträckta med böcker i händerna. Det blev bara tyngre och tyngre men de var tvungna att ha armarna utsträckta. Kunde man inte sina läxor så kunde man bli straffad av läraren. Ibland med en snärt av pekpinnen över fingrarna.

En fettisdag när mor Hilda gick med mat till barnens far Robert, som arbetade i Västanå, följde Edith och Anna med ner till "ån". När de såg mor Hilda åka iväg med sparken mot Västanå gick de helt enkelt hem, och skolkade från skolan den dagen.

En gång när barnen hade missat skolan flera dagar kom läraren gående för att se varför de inte kom till lektionerna. När han kommit fram och sett vilken lång och eländig väg de hade att gå, sade han aldrig mer något om för sén ankomst.

Ingen skolfrukost

Frukosten äts hemma innan man gick till skol

Järkvissle skola 1931. Edith Sundholm står, som enda flicka, längst till vänster i tredje ledet. Foto: Lidens Hembygdsförenings arkiv.

an. Och då var det kornmjölsgröten man åt. Mat serverades således inte på skolan utan den fick man ta med sig. Matsäcken bestod av smörgåsar, kall pannkaka, en mjölkflaska och ibland något ägg. Om det någon enstaka gång var en liten älgköttbit, så vände barnen på smörgåsen för att inte visa varandra. Det kunde ju vara tjuvskjutet och det ville man inte skylta med. Edith bytte ibland matsäck med vännen Ingrid Rudin, och fick på det sättet en smula variation.

Knutgubbe och Klotgubbe

I skolan läste de naturlära, geografi, Sveriges historia, matematik, sång och hade gymnastik. Efter skolan hade de slöjd, men det kunde inte systrarna Sundholm vara med på för de skulle tillbaka till andra sidan älven innan det blev mörkt.

På rasterna lekte man Knutgubben runt skolhuset, spelade brännboll och kastade boll med lång lyra. Hemma lekte de inom syskongruppen. Ibland lekte de kor. De spelade även Klotgubbe. Deras far Robert hade spelat det själv som barn och hade tillverkat ett sådant spel. Klotgubbe påminner om det kubbspel som finns idag.

Skolavslutning

När eleverna gick ut skolan efter 6 år var föräldrarna med. Då fick flickorna ha på sig en "finklänning". På skolan skulle de svara rätt på olika frågor för att få ta "examen".

Efter den 6-åriga folkskolan fick Edith och de andra barnen gå en fortsättningsskola på sex veckor. Det var i skolköket i Sillre eller i Liden. Först gick de tre veckor före jul och sedan tre veckor efter jul. När de inte var i skolan så fick systrarna vara hemma och hjälpa till med alla möjliga sysslor på torpet och i jordbruket.

Katarina Olsson

Tre generationer. Från vänster: Katarina Olsson (som skrivit artikeln), Edith Östman och Ewa Olsson. Foto: Sara Östman.

Katarina Olsson, född 1986, och boende i Sundsvall, är dotterdotter till mormor Edith Östman. Katarina tog studenten i våras och hoppas att få starta sin journalistutbildning till hösten.

Arne Johansson